

Sissi századai

Izgalmas vállalkozás a román Pavel Țușară *Sissi* című poémája, lírai versbetétekkel tűzdelt fiktív levele. Magyarul Demény Péter tolmácsolásában jelent meg, a Lector Kiadó gondozásában.*

A címzett Wittelsbach Erzsébet Amália Eugénia, becenevén Sissi, Ausztria császárnéja, Magyarország és Csehország királynéja (1854–1898), Ferenc József felesége, a feladó pedig Sissi titkos imádója, az énelbeszélő Țușară, aki azonban igazi alakváltó, személyek és korok között/fölött utazik, hogy egy végső alakváltozatában a királynő gyilkosává, a merénylő Luigi Luchenivé váljon.

Annak ellenére, hogy valóságosan nem ismerik egymást, az énelbeszélő vallomásában egy nagyon mély, már-már emberen túli dimenziójú kapcsolatról számol be: „mi soha nem beszéltünk egymással, és írásaidra egyetlen idegen tekintet sem vetült. Hozzám azonban eljutottak a gondolataid, nagyon figyelmesen olvastam a tekintetedből...”

Így lehetséges, hogy az énelbeszélő a királyné titkos, igazából meg sem fogalmazott gondolatait is ismeri, sőt, versbe is szedi.

Terektől és koroktól függetlenül magát, századokat ugorva mesél Sissinek mindarról, amit ő itt hagyott: „Ha most elutaznál Budára, hogy lásd az utcákat, melyek homlokzatát az ötvenhatos golyók csonkították meg, azt hihetnéd, Temesváron, Bukarestben vagy Szebenben jársz nyolcvankilenc karácsonya után...” A poéma koncepciója szerint Sissi örökkévaló, mert egy igazi királyné sosem hal meg igazán, csak elrejtőzik, eltűnik. És hűséges alattvalójának belső, szívbeli kötelessége a fejleményekről őt tudósítani. A császárság békebeli éveiről nosztalgiával beszél, számunkra, magyar olvasók számára külön érdekesség, hogy a Monar-

chiára, a korabeli magyarságra az akkor kisebbségi románság perspektívájából kapunk rálátást: „Azt hiszem, megőrülsz ezeknek a híreknek, és amikor hallod őket, rájössz, hogy a világon minden rendben van, hogy mélyen rejlő bugyraiban a Császárság lustán és biztosan lélegzik...”

A mű tehát különféle szövegtípusok kollázsa is, él és visszaél irodalmi/kulturális értékekkel, szüzsékkal, igazi posztmodern óda, vágy, rajongás, nosztalgia megszólaltatója, egyben olyan történelmi utazás, mely nem ismer konvenciókat. Megjelennek Țușară bánsági gyermekkori emlékei, a kommunizmus és kollektivizálás, ezekre rávetülnek a nagybátyja mítoszteremtő, babonás elbeszélései és pár nagytörténelmi esemény alulnézetből, hogy eljussunk a végkifejlethez: „Jól tudom, / hogy szomorú vagy, és Trója a lelkedben, / valamiképpen mindketten ugyanabban a betegségben szenvedünk, / a Történelem hatalmában vagyunk...” – ezt már Luigi Lucheniként írja Sissinek, Lucheniként, aki imádja a királynőt, de történelmi küldetését teljesítve végez vele. A mű logikája szerint ezzel lehetőséget nyújt számára az örök túlélésre, a Sissi-mítosz megszületésére, az örök nosztalgia éltetésére.

* Pavel Țușară: *Sissi*. Fordította: Demény Péter, Lector Kiadó, Marosvásárhely, 2018.

A külcsín szempontjából is különleges kiadvány illusztrációi Mircea Bochiş képzőművész küldeményművészeti (mail-art) akciója nyomán születtek.

Tipikus közép-európai könyv ez, igazi multikulti, az osztrák–magyar–román közös múlt emlékezetes irodalmi feldolgozása, egyszerre lírai és enciklopédikus, tablószerű és látomásos. Sissi öröksége mi vagyunk, e huszonegyedik század jövőt kérő, múlton csüngő fiai: nem túllépnünk kell

ezen a múlton, hanem megismerünk/megértenünk azt, mert csak akkor leszünk képesek tájékozódni a jelenben és tervezni a jövőt. Eredeti megközelítés, nagy echójú mű, melyben minden olvasó megtalálhatja a neki tetsző regisztert, szólamot.

ZSIDÓ FERENC